

ARAŞTIRMA/RESEARCH

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİME VE KARIYER PLANLAMAYA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ¹

Mehtap KAVURMACI²

Mehtap TAN³

Duygu ARIKAN⁴

İdris YILDIZ⁵

Alınış Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published
12.11.2019	26.05.2021	25.06.2021

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

Kavurmacı M, Tan M, Arıkan D, Yıldız İ. Hemşirelik Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitime ve Kariyer Planlamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2021; 24(2): 192-201. DOI: 10.17049/ataunihem.645821

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin lisansüstü eğitime ve kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesidir.

Yöntem: Tanımlayıcı, kesitsel tasarımda olan araştırmanın evrenini, Erzurum'da kamuya ait bir hemşirelik fakültesinde 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında dördüncü sınıfta öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden 201 öğrenci oluşturdu. Araştırma verilerinin toplanmasında öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve lisansüstü eğitim hakkındaki bilgilerini belirlemeye yönelik hazırlanan Anket Formu ve Kariyer Geleceği Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 21 paket programında tanımlayıcı testler kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 22.22±1.20 yıldır. Öğrencilerin %83.1'i kadın, %74.6'sı Anadolu Lisesi mezunudur ve %77.1'i lisansüstü eğitim almayı düşünmektedir. Ancak öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun lisansüstü eğitim ile ilgili süreçlerde yeterli bilgiye sahip değildir. Öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği puanları; Kariyer Uyumluluğu: 38.86±6.71, Kariyer İyimserliği: 37.99±5.86, iş piyasalarına ilişkin Algılanan Bilgi: 9.31±2.06 ve ölçek toplam puanı: 86.16±12.19 olarak saptanmıştır.

Sonuç: Araştırma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin büyük bir kısmının lisansüstü eğitim almayı düşündüğü ancak lisansüstü eğitim ile ilgili başvuru süreçlerinde yeterince bilgi sahibi olmadığı ve öğrencilerin kariyer geleceği ölçeği puan ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hemşire; lisansüstü eğitim; kariyer geleceği; kariyer uyumluluğu; öğrenci.

ABSTRACT

Determination of Nursing Students 'Views on Graduate Education and Career Planning

Aim: The aim of this study was to determine the views of nursing students towards graduate education and career planning.

Methods: The universe of this descriptive, cross-sectional study consisted of 201 students who attended the fourth grade in a public nursing faculty in Erzurum in 2018-2019 academic year and accepted to participate in the study. In the collection of research data, the Questionnaire Form and Career Future Scale were used to determine the socio-demographic characteristics of the students and their knowledge about graduate education. The data obtained from the research were analyzed using descriptive tests in the SPSS 21 package program.

Results: The average age of the students participating in the study is 22.22±1.20 years. 83.1% of the students are women, 74.6% are graduates of Anatolian High School and 77.1% of them think of getting a graduate education. However, most of the students do not have sufficient knowledge in the processes related to graduate education. Students' Career Future Scale scores; Career Compatibility: 38.86±6.71, Career Optimism: 37.99±5.86, Perceived Knowledge about job markets: 9.31±2.06, and scale total score: 86.16±12.19.

Conclusion: As a result of the research, it was found out that most of the nursing students were considering graduate education but they did not apply to graduate education. It is determined that students do not have enough information and career prospect scale average of students is high.

Keywords: Nurse; postgraduate education; career future; career compliance; student

¹ Bu araştırma 24-26 Ekim 2019 tarihleri arasında Erzurum'da düzenlenen Palandöken Hemşirelik Eğitimi Kongresi'nde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

² **Sorumlu Yazar:** Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, (Doç. Dr.), ORCID:0000-0001-7062-4845, e-posta: mehtap.kavurmaci@atauni.edu.tr

³ Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, (Prof. Dr.), ORCID: 0000-0001-9994-114X, e-posta: mtan@atauni.edu.tr

⁴ Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, (Prof. Dr.), ORCID: 0000-0001-9451-8799, e-posta: darikan@atauni.edu.tr

⁵ Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, (Araş. Gör.), ORCID: 0000-0001-8911-6074, e-posta: idris.yildiz@atauni.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde sanayi, teknoloji, iletişim, tıp, sağlık ve eğitim alanlarında yaşanan hızlı gelişme ve değişimler her alanı olduğu gibi hemşirelik eğitimini de etkilemektedir ve günümüz sağlık bakım sistemi; liderlik özelliği olan, eleştirel düşünebilen, teknolojik araç-gereçleri doğru ve etkin kullanabilen, sorun çözebilen ve hastaya gereksinimlerine uygun, güvenli, kaliteli bakım verebilen hemşirelere gereksinim duymaktadır. Bu amaçla hemşirelik eğitimi veren dünyadaki tüm kurumlar yenilikçi stratejiler uygulayarak eğitim olanaklarını geliştirmekte ve bu gereksinimleri karşılayacak hemşireler yetiştirmeye çalışmaktadır (1-3).

Hemşirelik eğitimindeki bu değişimler lisansüstü eğitim programlarını da yansıtmıştır. Lisansüstü eğitim programlarında kalite standartlarının artırılması amacı ile uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı değişim programları, disiplinler arası araştırma/egitim ve proje çalışmaları, öncelikli alanlara özgü yüksek lisans ve doktora programlarının geliştirilmesi gibi pek çok değişim yaşanmıştır (4-7). Hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrası klinik alana özgü lisansüstü eğitime devam etmesi; alandaki bilgilerin derinlemesine ve geniş kapsamlı olarak öğrenilmesini, analitik düşünme alışkanlıkları kazanılmasını, hemşirelik uygulamaları için araştırmanın öneminin anlaşılmasını ve bilimsel modellerle bakım uygulanmasını sağlamaktadır (8,9). Ülkemizde hemşirelik eğitimi alanındaki bu değişimlere ayak uydurmuş ve hemşirelik bakım uygulamalarının kanıta dayandırılması, öğrencilerin simülasyon tekniği kullanılarak eğitilmesi, akreditasyon çalışmalarına önem verilmesi gibi uygulamalarla yenilikçilik çalışmalarına ivme kazandırılmıştır (10-13).

Eğitim sisteminde ortaya çıkan ve baş döndürücü bir hıza ulaşan köklü değişimler, öğrencilerin kariyer gelişimleri boyunca sözü edilen bu hızlı değişimlere ayak uydurabilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Kariyer uyumluluğu; “bireyin mesleğiyle ilgili bir role hazırlık aşamasında mesleğin kendisi veya çalışma koşullarından kaynaklanan beklenmeyen değişimlerle başa çıkma düzeyi” olarak tanımlanmaktadır (14,15). Kariyer iyimserliği ise, “bireyin gelecekteki kariyer gelişimi ile ilgili hep olumlu sonuçlar elde edeceği beklentisi içinde olması ya da olayların en olumlu yönlerine vurgu yapması ve kariyer planlama sürecinde kendini rahat hissetmesi” olarak ifade edilmektedir (16). İyimserlik düzeyi yüksek olan kişilerin karşılarına engeller çıktığında bile

amaçlarına ulaşabilecekleri ve olumlu bakış açıları ile iş değişikliklerine daha iyi uyum sağlayabilecekleri belirtilmektedir (17).

Hemşireler kariyer yaşamları boyunca farklı zamanlarda farklı iş rollerine uyum sağlamak ve kariyer geçişleriyle yüzleşmek durumunda kalabilmektedirler (18,19). Bu nedenle kariyer uyumluluğu/iyimserliği, kariyer planlama ve geliştirme hemşirelerin bir profesyonel olarak mesleki gelişimlerini sağlamalarında gerekli ve önemli bir araçtır (20-22). Kariyer uyumluluğu/iyimserliği hemşirelerin bireysel ve mesleki yeteneklerinin ortaya çıkması ve gelişmesini sağlamaktadır. Kariyer uyumluluğu/iyimserliğinin aynı zamanda hemşirelerin çalıştıkları kurumdan beklentilerini karşılama, nitelikli çalışanların kurumda kalıcılığını sağlama, ödül ve motivasyon sistemleri geliştirme gibi mesleki ve örgütsel katkıları da bulunmaktadır (21). Kariyer planlamanın mesleğe sağladığı diğer katkılar arasında, işe alımlarda adalet, performans takip sistemleri, fırsat eşitliği, adaletli ücret dağılımı gibi pek çok yararda bulunmaktadır (23,24)

Hemşire adaylarının, öğrencilik sürecinden itibaren kariyer uyumluluğu ve iyimserliğini sağlamaları, kariyer planlamalarını yapmaları ve lisansüstü eğitim hakkında bilgi ve farkındalığa sahip olmaları onların hem bireysel gelişimlerini destekleyecek hem de mesleki gelişimlerini olumlu yönde etkileyecektir (20,21,25). Kariyer planlama süreci sağlam bir altyapı ve hedefe yönelik planlı bir çalışma disiplini gerektirir. Bu nedenle bu disiplin ve altyapının öğrencilere eğitimlerinin ilk yıllarından itibaren kazandırılması son derece önemlidir (24,26-28)

Hemşire adaylarının, kariyerlerini planlamaları, lisansüstü eğitim hakkında bilgi ve farkındalığının geliştirilmesi için öncelikle mevcut durumun saptanması gerekmektedir. Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik durumlarının incelendiği sınırlı sayıda çalışmada, öğrencilerin kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliğinin yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (27,29). Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin lisansüstü eğitime ve kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır. Elde edilen sonuçların hemşire adaylarının kariyer uyumluluğu ve iyimserliği kazanması için gerekli yöntemlerin belirlenmesi ve kariyer danışmanlığı uygulamalarının yaygınlaştırılmasına konularına rehberlik edeceği kanaatindeyiz.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Araştırma tanımlayıcı, kesitsel niteliktedir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer: Araştırma, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesinde yapılmıştır.

Araştırmanın Evren-Örnekleme: Araştırma evrenini Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesinde 2018-2019 eğitim/öğretim döneminde öğrenim gören toplam 225 4.sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Evrenin tamamına ulaşılması hedeflendiğinden herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmamıştır. Araştırma örnekleme araştırılmaya katılmayı kabul eden 201 öğrenci alınmıştır ve evrenin %89'una ulaşılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen 24 öğrenci araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması: Araştırma verilerinin toplanmasında öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve lisansüstü eğitim hakkındaki bilgilerini belirlemeye yönelik hazırlanan Anket Formu ve Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) kullanılmıştır. Veriler ders saatleri dışında öğrencilerin uygun oldukları saatlerde toplanmıştır. Veri toplama formları araştırmacı tarafından öğrencilere dağıtılmış, öğrenciler doldurduktan sonra geri toplanmıştır. Her bir formun doldurulması yaklaşık 10-15 dk sürmüştür.

Anket Formu: Anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerini (yaş, cinsiyet vb.) içeren dokuz soru, ikinci bölümde ise araştırmacının literatür doğrultusunda hazırladığı öğrencilerin lisansüstü eğitime yönelik bilgi düzeylerini belirleyen 19 soru bulunmaktadır (15,20,21,29,30).

Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Bireylerin olumlu kariyer planlama tutumlarını değerlendirmek amacıyla Rottinghaus ve ark. (29) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerliliği Kalafat (16) tarafından 2012 yılında yapılmıştır. Ölçek toplam 25 maddeden oluşmaktadır ve ölçeğin Kariyer Uyumluluğu (KU), Kariyer İyimserliği (Kİ) ve iş piyasalarına ilişkin Algılanan Bilgi (AB) olmak üzere 3 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek likert tipinde olup, 1 ile 5

arası (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Emin Değilim, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirme ile değerlendirilmektedir. KU alt boyutu 11 ve Kİ alt boyutlarının her biri 11 maddeden ve AB alt boyutu 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 15 olumlu, 8 olumsuz madde içermektedir. KU ve Kİ alt boyutlarından alınabilecek en yüksek puan 55, en düşük puan 11, AB alt boyutundan ise en yüksek puan 15, en düşük puan 3'tür. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.88'dir. Bu çalışmada ise 0.86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi: Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 21 paket programında analiz edilmiştir. Analizde tanımlayıcı yüzdeler ve aritmetik ortalama testleri yapılmıştır.

Araştırmanın Değişkenleri: Araştırmanın bağımlı değişkenleri; kariyer geleceği ölçeği puan ortalamaları ve lisansüstü eğitime yönelik bilgi düzeyleri. Araştırmanın bağımsız değişkenleri; hemşirelik 4. Sınıf öğrencilerinin yaş ortalamaları ve diğer sosyo-demografik özellikleri

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmaya başlamadan önce, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Etik Kurulu'ndan 2019-2/11 nolu etik kurul onayı ve fakülte yönetiminden çalışma izni alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verildikten sonra araştırmaya katılmak isteyen kişilerden sözlü onay alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 22.22±1.20 yıl olup, %83.1'i kadın, %59.7'sinin annesi ilköğretim mezunu, %58.2'sinin babası ilköğretim mezunu, %90.5'inin annesi ev hanımı, %40.3'ünün babası serbest meslek, %88.1'inin gelir düzeyi orta, %74.6'sının mezun olduğu lise Anadolu Lisesidir. Öğrencilerin %60.7'si hemşirelik bölümünü ilk beş tercihi içerisinde tercih etmiş ve %43.8'i hemşirelik bölümünü kendi isteği ile tercih etmiştir. Öğrencilerin %71.6'sı mezuniyet sonrası meslekte kalmayı istemektedir ve %51.7'si yabancı dil bilgisi düzeyini kötü olarak belirtmiştir (Tablo1).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Tanıtıcı özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	167	83.1
Erkek	34	16.9
Medeni durum		
Evli	5	2.5
Bekar	196	97.5
Anne eğitim durumu		
Okuryazar değil	39	19.4
İlköğretim mezunu	120	59.7
Ortaokul-lise mezunu	23	11.4
Üniversite mezunu	19	9.5
Anne çalışma durumu		
Memur-işçi	12	6.0
Emekli	7	3.5
Ev hanımı	182	90.5
Baba eğitim durumu		
Okuryazar Değil	5	2.5
İlköğretim Mezunu	117	58.2
Ortaokul-Lise Mezunu	55	27.4
Üniversite Mezunu	24	11.9
Baba çalışma durumu		
Memur-işçi	53	26.4
Serbest meslek	81	40.3
Emekli	67	33.3
Aile gelir durumu		
Düşük	24	11.9
Orta	177	88.1
Mezun olunan lise		
Düz Lise	48	23.9
Sağlık Meslek Lisesi	3	1.5
Anadolu Lisesi	150	74.6
Hemşirelik bölümünü tercih sırası		
İlk beş tercih	122	60.7
Beş ve üstü	79	39.3
Hemşirelik bölümünü tercih nedeni		
Kendi isteği	88	43.8
Aile isteği	48	23.9
Atama kolaylığı	51	25.4
Puan yeterliliği	14	7.0
Mezuniyet sonrası meslekte kalmayı isteme durumu		
Evet	144	71.6
Hayır	57	28.4
Yabancı dil bilgi düzeyi		
İyi	9	4.5
Orta	88	43.8
Kötü	104	51.7

Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin incelendiği farklı çalışmalarda da öğrencilerin benzer tanıtıcı özellikle sahip olduğu saptanmıştır (29,31). Yousef ve ark. (32) ise hemşirelik öğrencileri arasında kariyer seçimini etkileyen faktörleri belirlemek için yaptıkları çalışmada öğrencilerin kariyer seçimlerini etkileyen en önemli üç faktörün aile kararı, dini faktörler ve başkalarına bakma arzusu olduğunu belirlemiştir. Karadaş ve ark. (27) öğrencilerin %72.5'inin hemşirelik fakültesinin ilk tercih olarak ve %66.7'sinin kendi isteği ile hemşirelik bölümünü seçtiğini saptamıştır. Sönmez ve ark. (30) ise çalışmalarında, öğrencilerin %66.3'ünün hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiklerini ve %91.4'ünün mezuniyet sonrası hemşirelik yapmayı düşündüklerini, saptamıştır (27,30). Xiaoxu ve ark. (33) Çin'de yaptıkları çalışmalarında klinik öğrenme ortamları iyi olan hemşirelik öğrencilerinin mezun olduktan sonra hemşire olarak çalışmaya daha istekli olduklarını saptamıştır. Bu sonuçlar hemşirelik öğrencilerinin eğitiminde klinik öğrenme ortamlarının iyileştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Palese ve ark. (34) ise hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrası planlarını inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi İtalya'da bir hemşirelik işi arama niyetinde olduklarını, geri kalanlar öğrencilerin ise ya yurtdışında hemşirelik işi aramak için göç etmeyi düşündükleri ya da İtalya'da kalıp hemşirelik eğitimlerine devam etme niyetinde olduklarını saptamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin lisansüstü eğitime yönelik bilgi ve görüşleri incelendiğinde, %77.1'inin lisansüstü eğitim almayı düşündüğü, %45.3'ünün ise lisansüstü eğitim yapma amacının akademisyen olmak olduğu, %52.7'sinin lisansüstü eğitimde başvuru şartlarını bildiği, %50.7'sinin lisansüstü eğitim için başvurunun nereye yapılacağını bilmediği, %76.6'sının yüksek lisans bitince alınan unvanın ne olduğunu bilmediği, %81.6'sının ise doktora bitince hangi unvanın alındığını bilmediği saptanmıştır. Öğrencilerin %62.7'si Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (ALES)'na, %60.7'si ise yabancı dil sınavına girmeyi planladığını belirtmiştir (Tablo 2).

Hemşirelik yüksek lisans eğitimi 1968 yılında ve doktora eğitimi ise 1972 yılında Hacettepe Üniversitesinde başlamıştır ve bugün bu programların sayısı hızla çoğalmaktadır (31,35,36). Lisansüstü eğitimde ortak amaç; "bilim insanı, öğretim üyesi ve araştırmacı"

yetistirmektir. Öğrencilerin mezuniyet sonrası lisansüstü eğitime devam etmesi; seçilen alandaki bilgilerin derinlemesine ve geniş kapsamlı olarak öğrenilmesini, olumlu tutumlar, değerler ve analitik düşünme alışkanlıkları kazanılmasını, hemşirelik uygulamaları için araştırmanın önemini anlaşılmasını sağlayacağından oldukça önemlidir (20). Şen ve ark. (28) çalışmalarında öğrencilerin %51'inin lisansüstü eğitim yapmayı düşündüğünü saptamıştır. Altunkürek ve ark. (31) ise çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin %76.8'inin yüksek lisans yapmayı düşündüklerini ve %98.1'inin "hemşirelerin uzmanlaşmasının yararlı olduğuna inandığını" saptamıştır. Araştırma sonuçlarımız Altunkürek ve ark. (31)'nın sonuçları ile benzerdir ve öğrencilerin büyük bir kısmının (%77.1) lisansüstü eğitim almayı düşünüyor olması oldukça sevindiricidir (Tablo 2).

Ünsal (37) çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin büyük bir kısmının lisansüstü eğitim veren kurumun adı, lisansüstü eğitim dallarının ismi, yüksek lisans ve doktora eğitimlerinin süresi, mezunlara verilen unvan, lisansüstü eğitim için gerekli olan sınavların neler olduğu ve bu eğitimi veren üniversitelerin sayısı gibi konular hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığını saptamış ve öğrencilere verdiği lisansüstü eğitimlere ilişkin eğitim sonrasında öğrencilerinin bilgi düzeylerinin arttığını saptamıştır. Sonuçlarımız Ünsal (37)'in sonuçları ile benzerdir ve öğrencilerin lisansüstü eğitimin içeriği ve süreçleri ile ilgili bilgileri yetersizdir (Tablo 2). Bu sonuçlar lisans eğitimi süresince öğrencilere lisansüstü eğitim ve kariyer planlama ile ilgili yeterli eğitim verilmediği ve iyi bir danışmanlık yapılmadığını göstermektedir. Bu amaçla üniversitelerde özellikle son sınıflara yönelik eğitim ve farkındalık programlarının hazırlanması oldukça önemlidir (38).

Öğrencilerin kariyer planlarına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde, %78.1'inin kariyer yapma planının olduğu ve %33.8'inin kariyer planının akademisyen olmak olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %45.8'i hemşirelerin kariyer yapmadaki en büyük engelini çalışma şartlarının ağırlığı olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin sadece %24.3'ünün kariyer planı ile ilgili eğitim aldığı ve kariyer planı eğitimini alanların %20.9'unun bu eğitimi üniversitede aldığı saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin %90.5'inin eğitimleri içerisinde kariyer planı ile ilgili bir seçmeli ders almak istedikleri belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 2. Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitime Yönelik Bilgi ve Görüşlerinin Dağılımı

Lisansüstü Eğitime Yönelik Bilgi ve Görüşleri	N	%
Lisansüstü eğitim almayı düşünme durumu		
Evet	155	77.1
Hayır	46	22.9
Lisansüstü eğitim yapmayı planlama amacı*		
Akademisyen olma	91	45.3
Kritik düşünme yeteneği kazanma	14	7.0
Mesleğin profesyonelleşmesini sağlama	55	27.4
Bilimsel bilgiyi artırma	42	20.9
Araştırma yapma becerisi kazanma	21	10.4
Araştırma programları geliştirme	14	7.0
Statü kazanma	51	25.4
Diğer	6	3.0
Lisansüstü eğitim başvuru şartlarını bilme durumu		
Bilenler	106	52.7
Bilmeyenler	95	47.3
Lisansüstü eğitim için nereye başvurulması gerektiğini bilme durumu		
Evet	99	49.3
Hayır	102	50.7
Yüksek lisansı bitirince hangi ünvan alındığını bilme durumu		
Bilenler	47	23.4
Bilmeyenler	154	76.6
Doktorayı bitirince hangi ünvan alındığını bilme durumu		
Bilenler	37	18.4
Bilmeyenler	164	81.6
ALES sınavına girmeyi planlama durumu		
Evet	126	62.7
Hayır	43	21.4
Daha önce girdim	32	15.9
Yabancı dil sınavına girmeyi planlama durumu		
Evet	122	60.7
Hayır	70	34.8
Daha önce girdim	9	4.5

Karadaş ve ark. (27) çalışmalarında, öğrencilerin %67.5'inin kariyer planı olduğunu ve kariyer planı olan öğrencilerin %45.9'unun lisansüstü eğitimi almak istediğini saptamıştır. Mollaoğlu ve Yanmış (39) çalışmalarında öğrencilerin %78.3'ünün kariyer planının olduğunu, %82.6'sının ise kariyer planı ile ilgili eğitim almadığını saptamıştır. Sonuçlarımız literatürle uyumludur ve öğrencilerin çoğunun (%78.1) kariyer yapma planının olması mesleki gelişim açısından oldukça ümit vericidir (Tablo 3). Öte yandan öğrencilerin kariyer planı ile ilgili

eğitim alma oranlarının düşük olması oldukça üzücüdür. Park (40) ise Kore'de yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerine kariyer eğitimi vermiş ve eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin kariyer arama yeterliği, kariyer araştırması ve kariyer uyum yeteneği üzerinde önemli etkileri olduğunu saptamıştır. Alkaya ve ark. (41) Türkiye'de ve Amerika'da eğitim alan hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında Amerikalı öğrencilerin daha yüksek mesleki değerlere sahip olduğunu ve kariyer seçiminde öncelikle mesleğin kendilerine

ve hedeflerine uygunluğunu düşündüklerini, Türk öğrencilerin ise öncelikle yaşam koşullarını düşünerek kariyer seçimi yaptıklarını saptamıştır. Bu sonuçlar ülkemizde üniversite bünyelerinde

kariyer planlama merkezleri kurulmasının ve tüm fakültelerde kariyer eğitimi derslerinin verilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (42).

Tablo 3. Öğrencilerin Kariyer Planlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kariyer Planlarına İlişkin Görüşleri	N	%
Kariyer planı varlığı		
Evet	157	78.1
Hayır	44	21.9
Kariyer planları*		
Klinisyen hemşire olmak	50	24.9
Yönetici hemşire olmak	41	20.4
Akademisyen olmak	68	33.8
Lisansüstü eğitim	62	30.8
İkinci üniversite	37	18.4
Formasyon eğitimi	16	8.0
Kariyer yapmadaki en büyük engel*		
Yeterli düzeyde İngilizce bilmemek	74	36.8
Lisansüstü eğitim için desteklenmemek	56	27.9
Eğitim sürecinde bilgilendirilmemek	61	30.3
Çocuk sahibi olmak	23	11.4
Evli olmak	13	6.5
Kadın çoğunluklu bir meslek olması	10	5.0
Çalışma şartlarının ağır olması	92	45.8
Diğer	16	8.0
Kariyer planı ile ilgili eğitim alma durumu		
Evet	47	23.4
Hayır	154	76.6
Kariyer planı eğitimini nereden aldığı*		
Üniversite	42	20.9
Özel bir kurs	4	2.0
Kongre	5	2.5
TV/İnternet	3	1.5
Kariyer planı ile ilgili seçmeli ders isteme durumu		
Evet	182	90.5
Hayır	19	9.5

* İşaretili yerlerde birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Altunkürek ve ark. (31) da çalışmalarında öğrencilerin %27.1'inin "Hemşirelikte kariyer yapmak denildiğinde ilk aklınıza gelen nedir?" sorusuna "Meslekle ilgili kendini görmek istediğin yer" yanıtını verdiğini, %42.0'sinin mezuniyet sonrası akademisyen olarak görev yapmak istediğini ve %51.2'sinin hemşirelerin kariyer yapmadaki en önemli engelinin İngilizce bilmemek olduğunu düşündüğünü saptamıştır. Araştırma sonuçlarımız Altunkürek ve ark. (31)'nin sonuçları ile benzerdir ancak farklı olarak bizim sonuçlarımızda öğrencilerin %45.8'i hemşirelerin kariyer yapmadaki en büyük engelini çalışma şartlarının ağırlığı olarak görürken %36.8'i yeterli düzeyde İngilizce bilmemek

olarak değerlendirmiştir. Maalesef günümüzde gerek çalışma şartlarının ağırlığı gerekse yeterli düzeyde İngilizce bilmemek hemşirelerin kariyer gelişimi için engel teşkil etmeye halen devam etmektedir (43,44)

Öğrencilerin KARGEL ölçeği alt boyut puanları incelendiğinde KU:38.86±6.71, Kİ:37.99±5.86, AB:9.31±2.06 ve KARGEL toplam puanı: 86.16±12.19 olarak saptanmıştır. Sonuçlarımız öğrencilerin genel olarak KARGEL ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir (Tablo 4).

Çetin Avcı ve ark. (26)'nin çalışmalarında öğrenciler KU alt boyutundan 41.01±6.07, Kİ alt boyutundan 39.42±6.37, AB alt boyutundan

9.49±2.00 ve KARGEL Toplam ölçeğinden 89.93±11.97 puan almışlardır. Karadaş ve ark. (27) çalışmasında ise öğrencilerin KU puanı 41.36±6.42, Kİ puanı 39.91±6.98 ve AB puanı 9.85±2.12 olarak saptanmıştır. Öğrencilerin

kariyer uyumunu değerlendiren farklı ölçeklerle yapılan çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin kariyer uyumlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır (45-47).

Tablo 4. Öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Dağılımı

Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL)	Alınabilecek En düşük ve En yüksek puanlar	X±SD
Kariyer uyumluluğu (KU)	11-55	38.86±6.71
Kariyer iyimserliği (Kİ)	11-55	37.99±5.86
Algılanan bilgi (AB)	3-15	9.31± 2.06
KARGEL Toplam	25-125	86.16±12.19

Öğrencilerin kariyer uyumu mezuniyet sonrası hemşire olarak çalışmaya devam edip etmeyeceklerini gösteren önemli bir parametredir (48). Bu araştırmaların sonuçları ileriye dönük olarak mezuniyet sonrası istihdam durumunu belirlemede oldukça önemlidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Çalışmadan elde edilen sonuçlar, hemşirelik öğrencilerinin öz bildirimlerine dayanmaktadır ve kesitsel bir çalışma olduğu için öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin bilgi düzeyleri ve kariyer geleceğine ilişkin düşünceleri zaman içinde değişebilir. Bu durumun yanı sıra çalışmanın yalnızca bir üniversite okuyan hemşirelik öğrencileri ile yapılmış olması da araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin büyük bir kısmının lisansüstü eğitim almayı düşündüğü ancak lisansüstü eğitim ile ilgili başvuru vb. süreçlerde yeterince bilgi sahibi olmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin KARGEL puan ortalamalarının ise yüksek olduğu

saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Üniversite bünyelerinde kariyer danışma merkezleri kurulup, faal bir duruma getirilmesi ve öğrencilerin üniversite birinci sınıftan itibaren bu merkezler tarafından lisansüstü eğitim ve kariyer planlama gibi konularda bilgilendirilmesi,

- Hemşirelik öğrencilerinin lisans eğitimleri içerisinde lisansüstü eğitim ve kariyer planlamaya yönelik seçmeli derslerin yer almasının sağlanması önerilebilir.

TEŞEKKÜR

Araştırmamıza destek ve katkı sağlayan Hemşirelik Fakültesi Dekanlığına, değerli öğrencilerine ve makalemize katkı sağlayan bütün hakemlere teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması: Araştırma yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkısı: Çalışmanın fikir ve tasarımı; MK, MT, DA, İY; Veri toplama; İY, Verilerin analiz ve yorumlanması; MK, MT, DA, İY; makalenin yazımı/revize edilmesi/eleştirel inceleme; MK, MT, DA, İY.

KAYNAKLAR

1. Crookes K, Crookes PA, Walsh K. Meaningful and Engaging Teaching Techniques for Student Nurses: A Literature Review. *Nurse Education in Practice* 2013;13(4):239-43.
2. Mason DJ, Jones DA, Roy C, Sullivan CG, Wood LJ. Commonalities of Nurse-designed Models of Health Care. *Nursing Outlook* 2015; 63(5):540-553.
3. Oliver JS, Ambrose SM, Wynn SD. Using Simulation Innovation to Facilitate Learning Nursing Concepts. *Medical and Mental Health. Journal of Nursing Education* 2011; 50(2):120.
4. Altun İ. Nursing Values. *Nursing Education Challenges in The 21st Century*. 2008; 9: 243-70.
5. Fawcett J, Bekel G, Biley FC, Fragemann K. *Nursing Healthcare and Culture: A View of The Year 2050 From Germany and The United Kingdom. Nursing Science Quarterly* 2007;20(3): 232-6.
6. Hain LO. The Institute of Medicine's Future of Nursing Report: What Are the Implications For Associate Degree Nursing Education. *Teaching and Learning in Nursing* 2012 ,7: 74-7.

7. Valiga TM. Nursing Education Trends, Future Implications and Predictions. *New Directions in Nursing Education* 2012; 47(4): 423-34.
8. Bodur G, Kaya H. The Future of Nursing: For the Year 2050's. *Florence Nightingale Journal of Nursing* 2015; 23(2): 166-73.
9. Kocaman G. Türkiye'de Hemşirelik Eğitim Sorunları ve Çözüm Arayışları.12 Mayıs Dünya Hemşireler Günü Özel Baskı Yayın No:4, Ankara, 2005. p.123-53.
10. Erol Ö, Yacan L, Hayta R, Şahin İ, Yağcı M. Hemşirelik Öğrencilerinin Yenilikçilik Özellikleri ve Etkileyen Faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2018;15 (3): 142-6.
11. Ertuğ N, Kaya H. Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Yenilikçilik Profilleri ve Yenilikçiliğin Önündeki Engellerin İncelenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2017;14(3):192-7.
12. Kaya N, Turan N, Aydın GO. A Concept Analysis of Innovation in Nursing. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2015; 195:1674-8.
13. Temel AB. Küreselleşme ve Hemşirelik Eğitiminde Uluslararasılaşma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2011; 4(3): 144-50.
14. Savickas ML. Career Adaptability: An Integrative Construct For Life Span, Life-Space Theory. *The Career Development Quarterly* 1997;45: 247-59.
15. Siyez DM, Belkıs Ö. Üniversite Öğrencilerinde Kariyer İyimserliği ve Uyumluluğu ile Toplumsal Cinsiyet Algısı Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2016;5(4): 279-85.
16. Kalafat T. Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk Örnekleme İçin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2012; 4 (38): 169-79.
17. Crane EC, Crane FG. Dispositional Optimism and Entrepreneurial Success. *The Psychologist-Manager Journal* 2007; 10(1): 13-25.
18. Bektemür G, Demiray S, Ürkmez DÖ. Hemşirelerin Kariyer Planlaması: Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği. *Okmeydanı Tıp Dergisi* 2016; 32(1):7-13.
19. Duffy RD. Sense of Control and Career Adaptability Among Undergraduate Students. *Journal of Career Assessment* 2010;18(4):420-30.
20. Arslan E, Özsoy S, Erkin Ö. Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Planlamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2013; 29 (3): 1-9.
21. Aytaç S, Keser A. Çalışma Yaşamında Kariyer Planlaması Yönetimi Geliştirilmesi ve Sorunları, 3. Baskı, Kocaeli, Umuttepe Yayınları; 2017.
22. Görüş S, Kılıç Z, Ceyhan Ö, Şentürk A. Hemşirelerin Profesyonel Değerleri ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2014; 5(3): 137-42.
23. Sevinç E, Sabuncu N. Kariyer Planlama ve Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Bir Özel Hastanede Çalışan Hemşirelerin Görüşleri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2018; (6): 585-606.
24. Tunçer P. Değişen İnsan Kaynakları Yönetimi Anlayışında Kariyer Yönetimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2012;31(1):203-33.
25. Yılmaz AA, İlce A, Cicek SC, Yuzden GE, Yigit U. The Effect of A Career Activity on The Students' Perception of The Nursing Profession And Their Career Plan: A Single Group Experimental Study. *Nurse Education Today*. 2016; 39: 176-80.
26. Çetin AS, Işık G, Egelioğlu CN, Üşümez D, Şencandan B, Bektaş C. Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonel Değerleri ve Kariyer Planları. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2019;6(2):256-65.
27. Karadaş A, Duran S, Kaynak S. Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Planlamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2017; 8(1):1-8.
28. Şen S, Özdilek S, Öz EN. Hemşirelik Öğrencilerinde Kariyer Geleceği ile Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Algısı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi* 2021;8(1):21-30.
29. Rottinghaus PJ, Day SX, Borgen FH. The Career Futures Inventory: A Measure of Career-Related Adaptability and Optimism. *Journal of Career Assessment* 2005; 13(1): 3-24.
30. Sönmez B, Önal M, Yıldız G. Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Değerleri ve Kariyer Geleceği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2019;6(1):127-35.
31. Altunkürek ŞZ, Gençbaş D, Çiçek H, Bebiş H, Özdemir S. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleği Tercih Etme Durumları ile Mesleki Kariyer Planları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. 2017; 6(2): 74-82.
32. Yousef S, Athamneh M, Masuadi E, Ahmad H, Loney T, Moselhy HF, Al-Maskari F, ElBarazi I. Association between Depression and Factors Affecting Career Choice among Jordanian Nursing Students. *Front Public Health*. 2017;22(5):311.
33. Xiaoxu Z, Yalou P, Tingting B, Alfeng M, Liuliu Z, Tiantian S, Changmin M, Yingchun Z. A Cross-sectional Survey on the Correlation Between Clinical Learning Environment and Attitudes Toward Career Choice among Nursing Students. *Revista Argentina de Clínica Psicológica* 2020;XXIX(3):140-148.
34. Palese A, Falomo M, Brugnolli A, Mecugni D, Marognolli O, Montalti S, et al. Nursing Student Plans for The Future After Graduation: A Multicentre Study. *International Nursing Review*. 2017;64(1):99-108.

35. Aksayan S, Cimete G. Nursing Education and Practice in Turkey. *Journal of Nursing Scholarship; Second Quarter, 2000; 32(2): 211-2.*
36. Ergöl Ş. Türkiye'de Yükseköğretimde Hemşirelik Eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2011;1(3):152-5.*
37. Ünsal A. Lisansüstü Eğitimlere İlişkin Yapılan Eğitimin Hemşirelik Öğrencilerinin Bilgi Düzeyleri Üzerine Etkisi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2010; 15(5): 45-57.*
38. Mingyue H, ZhangYue C. The Employment of Students Graduated from An Academic or A Clinical Master's Program in Nursing. *Journal of Nursing Science. 2017;32:43-7.*
39. Mollaoğlu M, Yanmış S. 4. Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Algısı ve Kariyer Planlaması Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. 4. Uluslararası Sağlık ve Spor Bilimlerinde Yenilikçi Yaklaşımlar Sempozyumu 2019;4(9):78-81.
40. Park SJ. The Effects of Career Education on Career Development for Nursing Students. *The Journal of Korean Academic Society of Nursing Education 2012;18(2):259-67.*
41. Alkaya SA, Yaman Ş, Simones J. Professional Values and Career Choice of Nursing Students. *Nursing Ethics. 2018;25(2):243-52.*
42. Shevlin M. Career Education: An Application of Latent Growth Curve Modelling to Career Information-Seeking Behaviour of School Pupils. *British Journal of Educational Psychology. 2006;76:141-53.*
43. Cevher E. Üniversitelerde Kariyer Planlama Faaliyetleri Ekseninde Kariyer Merkezlerine Yönelik Bir Araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2015; 5(2):164-77.*
44. Güldü Ö. Kart ME. Kariyer planlama sürecinde kariyer engelleri ve kariyer geleceği algılarının rolü. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi 2017; 72(2): 377-400.*
45. Fang W, Zhang Y, Mei J, Chai X, Fan X. Relationships Between Optimism, Educational Environment, Career Adaptability and Career Motivation in Nursing Un-Dergraduates: A Cross-Sectional Study. *Nurse Education. Today 2018 ;68:33-9.*
46. Tian Y, Fan X. Adversity Quotients, Environmental Variables and Career Adaptability in Student Nurses. *Journal of Vocational Behavior. 2014;85:251-7.*
47. Ispir O, Elibol E, Sönmez B. The Relationship of Personality Traits and Entrepreneurship Tendencies with Career Adaptability of Nursing Students. *Nurse Education Today. 2019;79:41-7.*
48. Guan Y, Zhoub W, Ye L, Jiang P, Zhou Y. Perceived Organizational Career management and Career Adaptability as Predictors of Success and Turnover Intention among Chinese Employees. *Journal of Vocational Behavior. 2015;88:230-7.*